

EMBARASSOS PER ENCÀRREC

LA POLÈMICA DELS VENTRES DE LLOGUER

Paula Casal

Il·lustracions a cura de John French

■ EL PROBLEMA

Distintes condicions mèdiques fan que hi hagi dones que puguin produir òvuls i fins i tot quedar-se embarassades sense dificultat, però que després perden una vegada darrere l'altra el fill que porten dins. És per això que en alguns països se'ls permet salvar un d'aquests embrions traspasant-lo a l'úter d'una dona sense aquest problema que s'ofereixi a fer-ho gratuïtament o a canvi d'una compensació econòmica. A Espanya no és possible, però hi ha persones i col·lectius que pensen que hauria de ser-ho. Ser mare o pare és massa important per impedir que una voluntària ajudi les parelles amb aquest problema, sense oferir-los una justificació ben sòlida. Per això és important que tinguem aquest debat.

Per a moltes persones, aconseguir ser pares o mares és el més important del món. Actrius com Angelina Jolie, Kate Winslet i Julia Roberts, a qui se suposa que ho tenen tot, declaren que la cosa més important del món per a elles va ser aconseguir ser mares. En aquest sentit, la maternitat ens iguala: el que aquestes i tantes altres persones valoren més en el món és quasi a l'abast de qualsevol. Però d'altra banda, la maternitat ens desiguala al màxim: hi ha una minoria que no pot accedir a allò que altres consideren prioritari. I quan «el millor» i «el normal» coincideixen, quedar-ne exclòs és especialment dolorós. Ningú clama al cel per no ser com Angelina: ja ens ho esperàvem. Ser infèrtil, en canvi, no sols ens priva dels fills, sinó d'una certa normalitat. I encara que hi hagi persones normalíssimes que no volen tenir fills, altres ho desitgen amb tal força que arriuen les seves carreres, la seva economia, la seva salut i fins la seva vida per aconseguir-ho.

Diuen els rumors que tant Angelina Jolie com Julia Roberts es van fer només un tractament hormonal

abans de tenir bessons. Altres se sotmeten a tota mena de medicació, operacions i embarassos d'alt risc; fracassen, repeteixen, es desesperen, busquen solucions en l'estranger, s'arruïnen, se senten culpables, se separen o prolonguen relacions que haurien de deixar, i pateixen. Pateixen, físicament i psicològica, amb una intensitat que ens obliga a reconsiderar quines solucions se'ls pot donar.

■ LES SOLUCIONS

Les clíniques de fertilitat ajuden mitjançant la reproducció assistida i la donació d'òvuls i esperma a un bon nombre de persones que no poden aconseguir l'embaràs. Queden els que, encara que puguin aconseguir-ho, no poden després completar amb èxit la gestació.

Prenguem el cas de Maria i Manel, que poden aconseguir fàcilment l'embaràs, però no que arribi a bon terme. Passats els primers mesos, la parella acaba ensagnada en urgències. Llavors la seva amiga Anna, que ja té dos fills, proposa que si tornen a aconseguir l'embaràs traspassin l'embrió al seu úter durant els mesos de major perill. La parella pensa que si això fos possible, n'estari-

en tan agraïts que matricularien la filla d'Anna al centre d'educació especial que necessita, per molt car que aquest sigui. Fins ací, cap persona, acte o pensament ha estat immoral. I no té cap sentit parlar de venda de nens. Anna només s'ofereix a fer de cangur els mesos en què Maria no pot fer-ho.

Suposem ara que, per raons mèdiques, com més prompte es faci el traspàs d'embrió, més probable és que reïxi. L'acte immoral seria llavors insistir perquè el tingui Maria els primers mesos. Suposem també que la parella ha conegut Anna en una clínica on altres parelles demanen aquesta ajuda, i que Anna, que només ho

«SER MARE I PARE ÉS MASSA IMPORTANT PER IMPEDIR QUE UNA VOLUNTÀRIA AJUDI LES PARELLES AMB PROBLEMES. PER AIXÒ ÉS IMPORTANT QUE TINGUEM UN DEBAT SOBRE ELS EMBARASSOS SUBROGATS»

farà una vegada, tria Maria i Manel perquè li inspiren confiança, perquè vol ajudar-los i perquè s'han compromès al màxim a finançar l'educació que necessita la seva nena. La motivació humana sol tenir moltes fonts i el fet que el metge ens cobri no significa que no vulgui curar-nos. Una persona pot actuar per diverses raons, sense que una d'elles cancel·li les altres. Anna pot voler ajudar-los i també voler que ells l'ajudin donant-li els diners que necessita per a la seva filla. I és ben natural que ells se sentin molt agraïts i vulguin expressar-ho amb més que paraules.

Així doncs, fins ací continua sense haver-hi immoralitat, sempre que un acord d'aquesta magnitud no es tanqui només amb una encaixada. Tots han d'estar assessorats, mèdicament, psicològicament i jurídicament, i tot el procés ha d'estar acuradament planificat i supervisat de cap a cap. Per exemple, Maria i Manel voldran assegurar-se que és cert que Anna ja ha dut a terme sense problemes dos embarassos i seguirà les recomanacions mèdiques, acudirà als controls pautats i mantindrà l'acord fins que el nadó pugui passar sense perill a la incubadora. Voldran, per tant, establir les penalitzacions corresponents a qualsevol incompliment, deixar constància de la seva paternitat genètica i legal, i protegir-se del risc que les hormones facin vacillar Anna en algun moment. I Anna també voldrà assegurar-se que la parella no es faci enrere en allò que s'ha acordat, i li assegurí el seu anonim, o al contrari, la possibilitat de seguir el creixement del nen i veure'l de tant en tant. És qüestió que tots tinguin desitjos compatibles i ningú claudiqui en cap aspecte fonamental. Cal ser extremadament previsor i establir, per exemple, com compensar Anna si l'embaràs és ectòpic, si ha d'estar en repòs o ingressada, si són bessons, o si els metges recomanen una reducció embrionària. Tothom hauria de pensar en aquests riscos abans de llançar-se a procrear i és bo que almenys en aquests casos puguem assegurar-nos que tothom entra en acció degudament preparat.

Hi ha països on s'admet que la mare subrogada sigui també la biològica. Això complica molt les coses si sorgeixen desacords i fins i tot si no sorgeixen, perquè una cosa és demanar sal a la veïna i una altra demanar-li tots els ingredients, i ja posats, que faci ella mateixa la paella. Però com que és possible exigir que la subrogada no sigui la mare biològica, ni la que cuida o cria el nen, no cal discutir tots els casos al mateix temps. Podem centrar-nos en casos com el de Maria i

**«HI HA PAÏSOS ON S'ADMET
QUE LA MARE SUBROGADA
SIGUI TAMBÉ LA BIOLÒGICA.
AIXÒ COMPLICA MOLT
LES COSES SI SORGEIXEN
DESACORDS, O FINS I TOT SI
NO SORGEIXEN»**

© John French

Manel, que junts han generat l'embrió d'una nena a qui volen posar Mia, i només necessiten que els permetem que Anna sigui la gestant.

L'article 10 de la Llei 14/2006 de 26 de maig sobre Tècniques de Reproducció Humana Assistida declara nul «el contracte pel qual es convingui la gestació, amb preu o sense, a càrrec d'una dona que renunciï a la filiació

materna, a favor del contractant o d'un tercer». Estableix a més que la filiació «és determinada pel part», i només deixa «fora de perill la possible acció de reclamació de la paternitat respecte del pare biològic». Això no té sentit si l'embrió és de Maria i Manel, perquè

si ell conserva els seus drets perquè es tracta dels seus gens, ella també hauria de poder conservar-los, fins i tot si el segon tram de l'embaràs va a càrrec d'Anna.

Atorgar drets per paternitat, però no per maternitat biològica, és negar a una dona, que per necessitat ha firmat un contracte ben meditat, els drets que adquireix qualsevol brètol en una nit de borratxera, només perquè és baró. Mentre el bebè s'està a dins d'Anna, Anna no el veurà; i un cop en surti, aquest bebè serà com qualsevol altre, i ni Anna, ni la ciència, podran reconèixer-lo. S'assemblarà a Maria, que va ser qui va voler tenir i criar Mia, i va posar el seu òvul i tot el que va tenir al seu abast per aconseguir-ho. Maria i Manel seran els qui la cuiden i els que es converteixin després en els avis dels fills de Mia. Maria és la mare biològica i la mare social, per tant, o bé Mia té dues mares, o bé, si de mare no n'hi ha més que una, hauria de ser Maria, encara que la llei digui que és Anna. En tot cas, això es pot resoldre afegint al contracte l'acord d'adopció de Mia en néixer o fins i tot abans.

Hi haurà persones que no arribin a un acord, per exemple, sobre quina compensació seria adequada per un cert incompliment. Si és així, hauran de buscar una altra persona més compatible. No cal, per tant, que una llei general estableixi per endavant tots els detalls i les compensacions exactes degudes en cada cas. Es poden establir només uns mínims i uns màxims i permetre que les compensacions degudes per incompliment siguin, dins d'aquests marges, les acordades.

Això dona una resposta, almenys en principi, al problema més greu, que és la possibilitat que algú canviï d'idea. Com que estan tan desesperats per ser pares, el risc que Manel i Maria vulguin interrompre l'embaràs o donar a Mia en adopció és probablement molt menor que no el que existeix amb qualsevol embaràs improvisat. També seria molt estrany que, en el curt lapse que passaria entre la implantació i la fi del termini en què es permet interrompre un embaràs, Anna canviés de parer. A més podria acordar-se també una adopció irreversible anticipada i és clar que els més involucrats prefereixen córrer aquests riscos a llançar la tovalla. En tot cas, si la subrogació no es permet per tal de protegir les persones implicades, potser negar-los una regulació

legal els deixa encara més desprotegits. Hauríem de centrar la discussió per veure com reaccionar a cada perill d'incompliment. No obstant això, les objeccions més freqüents són altres que em semblen menys rellevants per les raons que explico tot seguit.

■ L'ÚS INNECESSARI

Una de les objeccions més freqüents a permetre que Maria arribi a aquest acord amb Anna –molt repetida en un debat sobre el tema en el programa televisiu *La Noria*– és que llavors les *Angelines* també la voldran contractar per mantenir la figura. Aquest és un argument molt fluix: n'hi ha prou d'admetre només els casos de necessitat mèdica. Prohibir ser mare a Maria perquè algú no la imiti per gust és com prohibir la cirurgia perquè ningú s'hi sotmeti innecessàriament. A part de tot, les estrelles es recuperen dels embarassos meravellosament, i probablement millor que de la pèrdua de popularitat que tindrien si se sabés que van llogar un úter innecessàriament. I les persones conegudes saben que els periodistes no els deixaran tranquils, ni a ells ni a les mares subrogades. A la dona que va gestar les bessones de Sarah Jessica Parker van arribar a intervenir-li el telèfon, i Nicole Kidman continua sent acusada de no haver-ho intentant prou amb el seu propi úter, quan va acudir a la subrogació als 43.

■ LA POSSIBLE EXPLOTACIÓ

No és sensat preocupar-se per les estrelles. Té més sentit pensar en les dones pobres, vulnerables a l'explotació. Aquest sí que és un problema real, molt general i molt més greu en altres casos, com el de la prostitució. Potser disposar d'aquesta opció faci a algunes dones menys vulnerables a l'explotació en altres sectors; i encara que potser només algú molt pobre o molt altruista estigui disposat a fer una cosa així, no està clar que restar aquesta opció als pobres hagi de beneficiar-los. Les gestants per acord tindrien, a més de la satisfacció moral d'estar ajudant algú, la protecció d'un servei continu de suport mèdic, psicològic i legal, i una compensació econòmica considerable –es parla de quinze a vint mil euros a Espanya, i uns cent mil dòlars a l'es-

«COM MAJOR SIGUI LA
COMPENSACIÓ PER A LA
MARE SUBROGADA, MENOR
L'EXPLOTACIÓ, MAJOR LA
COBERTURA DE RISCOS
I MENYS PROBABLE QUE
ALGÚ SUBROGUI EN COMPTE
D'ADOPTAR»

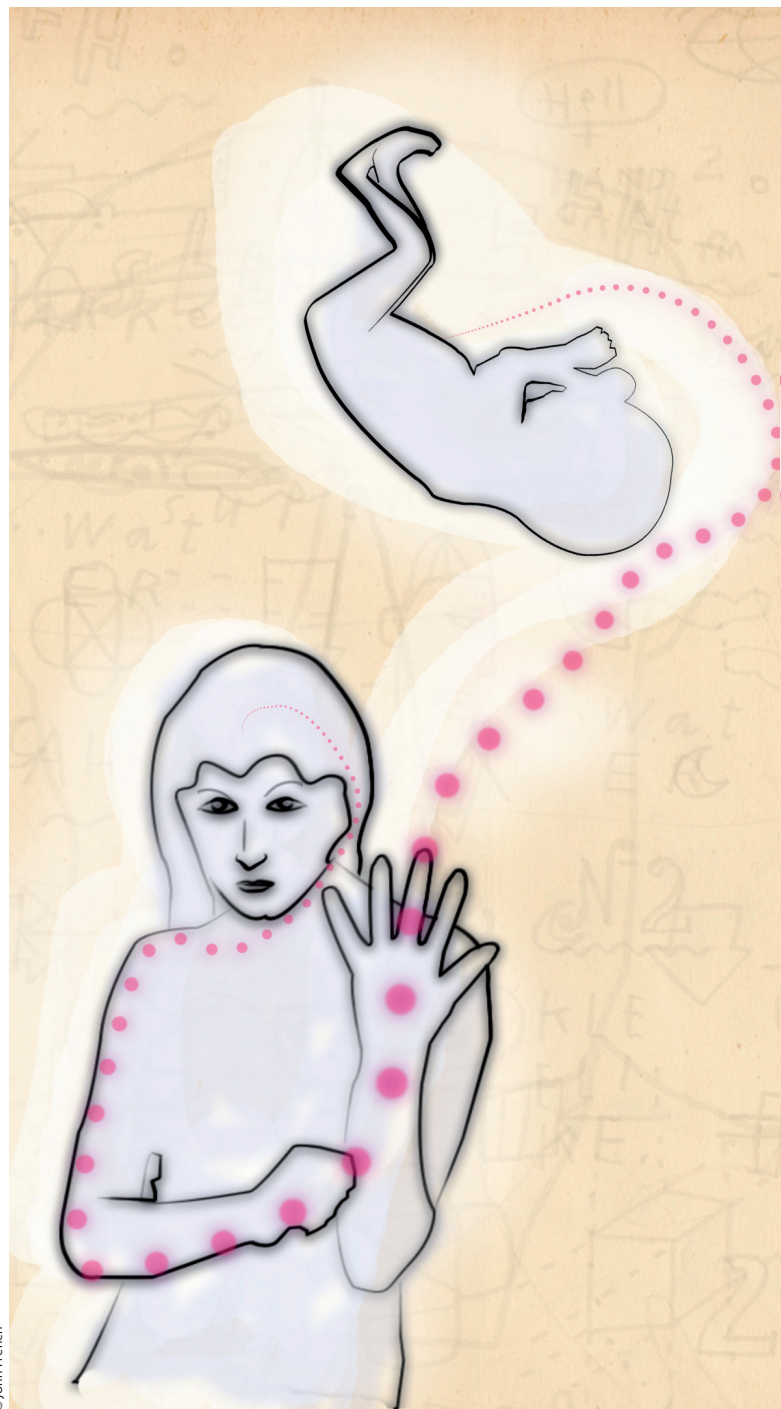
tranger—. Cal tenir en compte que reformar l'esmentat article 10 no té per què donar lloc a un mercat lliure, sinó a la possibilitat que es permetin certs contractes molt determinats amb una compensació mínima exigida per la llei. Com major sigui la compensació, menor l'explotació, major la cobertura de riscos i menys probable serà que algú subrogui en compte d'adoptar, principalment per estalviar.

■ L'IMPACTE SOBRE L'ADOPCIÓ

La tercera i última objecció més freqüent incideix a dir que hi ha milions de nens que necessiten ser adoptats. Si això significa que Maria té una alternativa acceptable, això també és cert dels fèrtils, i no per això els prohibim tenir fills. Reformulem l'objecció: permetre la subrogació augmentarà el patiment perquè reduirà l'adopció, i els orfes del món pateixen més que els espanyols infèrtils. És possible. Però l'obligació moral amb els nens del món la tenim tots i no sols els infèrtils, ni els qui volen ser pares. Que a algú li costi més gestar no significa que li costi menys adoptar: potser una persona com Maria, desesperada per reproduir-se biològicament, hagi de renunciar a més per adoptar que altres que ni senten aquesta urgència, ni es plantegen ser mares o pares, encara que podrien fer-ho, i amb una renúncia menor.

No podem demanar a Maria que faci pels nens del món una cosa que els qui estem estupendament no fem, aduint que en el seu cas la diferència entre reproducció i adopció és menor. Tenint Anna, l'única cosa que separa Maria d'altres mares és el nostre permís. Seria ben diferent si la parella necessités també òvuls i esperma. En aquests casos té més sentit adoptar un nen que ja existeix, ja ens necessita, ja té una vida que podem millorar enormement, i ja podem saber com és, si ens hi avenim, i si ens veiem amb cor i desitjosos d'adoptar-lo. Però el cas de Maria és diferent. Ella pot generar embrions i si no la deixem subrogar, continuarà intentant gestar-ne.

Caldrà reformular novament l'objecció: potser de tota manera Maria no anés a adoptar, però altres sí, i el seu exemple desanimarà a l'adopció, entre altres coses, perquè expressa el desig de tenir fills biològics com sigui. Pot ser. Però cal tenir en compte que, si els espanyols no adoptem més, no sempre és per falta de bona disposició a fer-ho. Hi ha costos (d'onze a cinquanta mil euros), esperes (de dos a vuit anys) i altres barreres (com ara l'actitud d'alguns països cap a les famílies atípiques, homosexuals o monoparentals) que la gent no sempre aconsegueix superar. Elton John, per exemple, va recórrer a la subrogació quan, per la seva edat i falta d'esposa, Ucraïna va rebutjar la seva sol·licitud d'adoptar un nen seropositiu i el seu germà. La combinació

© John French

**«SI LA SUBROGACIÓ NO ES PERMET PER
PROTEGIR LES PERSONES IMPLICADES,
POTSER NEGAR-LOS UNA REGULACIÓ
LEGAL ELS DEIXI ENCARA MÉS
DESPROTEGITS»**

d'aquestes barreres i els límits en el nombre d'adopcions que imposen certs països poden fer que Maria no aconsegueixi arrencar cap nena de la pobresa, sinó dels braços de la següent aspirant a mare en les llistes d'adopció, que potser no tingui cap altra esperança de formar una família, per no tenir la parella o els embriions viables de Maria. I potser Maria, per tal que li deixem salvar un dels seus embriions, estigui disposada a contribuir econòmicament perquè una altra dona aconsegueixi adoptar, pensant així el possible efecte negatiu que el seu exemple pogués tenir sobre l'adopció. Així tothom sortirà guanyant i es podria reduir una mica la diferència de costos entre subrogació i adopció.

■ MÉS SOLUCIONS

Prohibir la subrogació no és, per tant, ni la millor ni l'única manera d'incrementar l'adopció. Es podrien augmentar les ajudes econòmiques als adoptants, oferir-los serveis de traducció i gestoria, i informatitzar els tràmits per facilitar el seguiment. Es podria eliminar l'espera per la carta d'idoneïtat, dotant el servei de més personal, perquè ni l'estudi de la idoneïtat dels pares, ni el seguiment postadopció han de fer-se a la lleugera, especialment si l'adopció s'accelera, s'abarateix i es relaxen certs requisits. Amb tot, que algú resisteixi un pelegrinatge de finestretes llarg i costós no deixa de ser bon senyal.

Hi ha millores possibles que no depenen d'Espanya, que ho fa millor que altres països en diversos aspectes, com el tracte igualitari que dona a l'adopció nacional i

internacional, els països amb qui té acord, el nivell de preparació dels funcionaris implicats i la seva actitud d'ajuda. Però fa falta més coordinació a escala nacional, perquè no té sentit que els procediments, els criteris o els països de procedència depenguin de la part d'Espanya en què un visqui en aquell moment, o que algú sigui enviat novament al final de la cua perquè ha hagut d'anar-se'n un temps a una altra zona del país. I les ambaixades podrien donar més suport legal i mèdic als adoptants; per exemple, finançant, en casos de dubte, proves de filiació que impedeixin donar en adopció nens que no són propis.

No poder adoptar o tenir fills és especialment trist en la nostra societat, perquè els espanyols, siguin els que siguin els nostres altres defectes, som una gent que celebra, valora i agombola moltíssim els nens i que sap fruir-ne. De

manera que aquesta és una qüestió en què hauríem de millorar com més prompte millor. Tinguem un debat seriós sobre els pactes de gestació, millorem amb urgència el servei d'adopció, i deixem que els nens facin renou per aquest país de sol i gronxadors, ple de gent disposada a ajudar a pujar cotxets per les escales, a pessigar galtes i a presentar els seus respectes amb una piruleta. Que ja els agradaria a Angelina Jolie, Julia Roberts i Kate Winslet un país on els nens són tan ben rebuts. ☺

Paula Casal. Professora investigadora de l'Institut Català d'Investigació i Estudis Avançats, Universitat Pompeu Fabra de Barcelona. Catedràtica de Filosofia Moral i Política, Universitat de Reading, Regne Unit.

**«NO PODER ADOPTAR
O TENIR FILLS ÉS
ESPECIALMENT TRIST EN LA
NOSTRA SOCIETAT, PERQUÈ
ELS ESPANYOLS SOM
UNA GENT QUE CELEBRA,
VALORA I AGOMBOLA
MOLTÍSSIM ELS NENS I QUE
SAP FRUIR-NE»**

L'AVENÇ

La revista que cal llegir,
la revista que es fa llegir

SUBSCRIU-T'HI

Telèfon 93 245 79 21 / Fax 93 265 44 16

www.lavenc.cat o en format digital a www.quiosc.cat